

բարիքը ինչ որ գուք պէտքէ յիշէք, իմ որդեակ, Յաճախ կապա-
տած ին որ մերգ երկար ժամանակեայ շարունակ ջերմախնայ
յետոյ չէ կարողանում իւր արածները իմանալ: Սա օտարոտի
բան է: Բայց կապտասի շարունակ անհաւաստի մտած
Սերսունին զգուշութեամբ օրհորդն յանձնեց: Տօրը հրին բազ-
մաւ թիւնը փոքր ինչ հեռացրել էր եւ ինքն զմայ միայնակ
սուր: Եւ յայնչ իր զմայնայնայն ծախիսն բազմապէս բոգոց
նա նստեց յոգնած, երեսին նոյն ժպիտը ունենալով արարաց

— Ահա ուրեմն փառքը վերջապէս եկաւ, ասաց նա: Կապտա-
սիտասուք զայտեց նորա զքերից, որ նա փակեց, կարծես թէ
քնելով կապտարանովէր: Եւ յայնչ իր զմայնայնայն ծախիսն բազմապէս բոգոց

Երեկոյեան նորան գտան նոյն դրութեան լիջը, իւր փորնաճ
յարկում մեռած: Եւ յայնչ իր զմայնայնայն ծախիսն բազմապէս բոգոց

Բէրտուր Լանգսի երբէք չկարողացաւ հասկանալ, թէ ինչ
կերպով մեռացել էր հիւանդութեան ժամանակ ճակարները:
Երբեմն ճշմարիտ է կարծես թէ կզուշակէր, բայց իսկոյն կը-
շտապէր հեռացնել իւրեանից գուշակութիւնը: Նա մեծ տանգան-
դի տէր մարդ էր, սա խոստովանել են ամենքը: Բայց լաւ բան-
խնայներն անհամարձակ կասեն, թէ նա չկարողացաւ անել
այն, ինչ որ կխոստանային նորա առաջին նկարները:

Փոքրիկ գերեզմանատան, Եզարայի ափին անյայտ գերեզ-
մանի վերայ կարելի է կարգալ Քրիստիան վիճակի անունը:
Լիլի կրեբէ նորա մօտ իւր գաւակները եւ միշտ կզարգարէ գե-
րեզմանը թարմ վարդերով:

Եւ յայնչ իր զմայնայնայն ծախիսն բազմապէս բոգոց

ՍՐԲՈՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՄՈՎՍԷՍԻ ԵՒ ԴԱՒԹԻ
ՀԱՐՑԱՌԻՆՔ ԸՍՏ ԵՐԿԱՔՆԱԿԱՅՆ (ԱՐԱՐԱՏ, № 4)
Յետ այս անցից ժամանակացս եւ ահագին կատարածիս
լուեալ զգառն համբաւ կսկիծ աղետիցս Դաւիթ եւ Մովսէս, եւ
ոչ հանդուրժեալ կամեցան ելանել յաշխարհ Հայոց, եւ եկեալ
ի Կոստանդինուպօլիս եւ լուեալ վասն մահուան Վարդապետ
տացն Հայոց սուրբ հարցն Սահակայ եւ Մենուայի եւ վասն
պատերազմացն, որ ի վերայ քրիստոսական հաւատոցն, եւ վասն

կատարած ինչև նորդանայ եւ նախարարացն Հայոց զօրացն, յարտասուս եղեալ լային զաշխարհն Հայոց եւ լուեալ վասն ժողովոյն Քաղկեդոնի եւ վասն շիոթման եւ խառնակութեան եկեղեցւոյ՝ անբամեալ զիրաւորեցան եւ յիշեալ զպարծանաց մահն Հայոց զօրացն որ ի վերայ Քրիստոսի ուրախացան մեծաւ ուրախութեամբ զի վասն անուանն Քրիստոսի եղեն արժանի եղանել առ Քրիստոս:

Եւ լուեալ իմաստասէրք քաղաքին պատմեցին թագաւորին Աարկիանոսի եւ կնոջ նորա Պօղքերան, եթէ արքերեւելիք եւ փառաւորք ի Հայոց իջին յԱթենք ի վաղուց հետէ եւ յաւորս քրտաւարեցան առ մեզ Գաւիթ եւ Մովսէս աշակերտ որբոյն Աահակայ եւ Աեսրուպայ եւ լուեալ թագաւորն ուրախ եղեւ զվասն գալստեան նոցա եւ ասէ. եւ զնոսա ընդէր ոչ կոչեցիք ի ժողովն մեր եւ նորա ասեն ի քաղուս շիոթմանէ մտացաք եւ հրամայեաց կոչել զնոսա ի թագաւորական պաղատն, եւ էին ծերացեալք եւ կերպարանք եւ խօսքն Աթենացի էր փոխաւ եւ մեզադիր լեալ թագաւորին, եթէ ընդէր եղեւ ժողովն առ անց մերոյ գալստեանն եւ կոչմանն Յօրնաղ ասէր, եպիսկոպոս պաղատին, զի զձեզ ոչ գիտեաք կենդանիք Մովսէս ասէր, ժողովք, որ ի Հռոմք եղեալ, ոչ է հնար անանց մերոյ պղծի վկայութեան, որպէս առ Աոստանդիանասին ի նիկիայ եւ գալ Ռիսասակէտի ի նոյն պաղատիս Թէօդոսի. եւ գալն ներսէսի եւ եղբայր թագաւորայ յեփեսոս Թէօդոսի եւ թուղթ վարդապետաց մերոց Աահակայ եւ Աեսրուպայ քայց վասն մեր չկոչելոյս չէ այդ պատճառ, այլ զի կամեցաք ապականել զկանոն որբոց հարցն եւ ձայնեալ ի վերայ Քրիստոսի Բ. բնութիւն եւ Բ. կամք. եւ ասէ թագաւորն ասոյց ապականեցան կանոնք հայրապետացն եւ ասէ Մովսէս ստոյգ չարչարեցաւ Քրիստոս, եւ դարձաւ Մովսէս ի Յօրնաղ եւ այլայլեցաւ գոյն նորա ընդգէտ նորա եւ ասէ ի Յօրնաղ ճանաչես զիս զի ես Մովսէս եւ առ Գաւիթ քաղմահմուտ գիտութեամբ երկոտասան ազգաց եւ պարծանք Աթենացւոց կենդանեաց եւ գերեզմանեաց եւ առ առեւ Հայոց աշխարհին եւ գալ վասն մերոյն արարեր չար ժողով, եւ ասէ ցթագաւորն, հրամայէ երկրորդ ժողով ի պաղատիս զի քարձցուք զկարծիս որ կայ ընդ Հայք եւ ընդ

Հոռոմք. Եւ Տաւանեալ թագաւորն զիւարանցէ ժողով երկրորդ
 եւ մատեան Յորնաղ եւ չարախորհրդակից նորա նոյն թագա-
 Վորն եւ Քաճուր Բանիւք զարձոցին զնա ի կամս իւրեանց. եւ
 ասէ թագաւորն նախորանս տեսցի Մովսէս եւ Քաւիթ խօսել ընդ
 վարդապետացն մերցումեղ այն քաւական է զի թագաւորն թա-
 մանակ ոչ է պաշտիւմս զի զորն Տասնաութեայք յայնչէ Տար-
 շարժել Բայց յայլ ժամանակս. եւ ասէ Մովսէս. յայտն նայնի
 պարապա Վեմբ ամենայն մարտեալից. եւ Մովսէս եւ Քաւիթ
 անեն զմիմեանս. ասյ՝ է ժամանակ մերոյ. սոսից. յեղիցի յառ
 վազիւն պատերազմ մեծ ի վերայ մարմնացեալ Քանիին Աստու-
 ճոյց որ միացաւ ընդ մեր բնու թիւնս Քրիստոս Աստուած մեր.
 եւ նա զազիւն եկին քաւ թագաւորն. եկին ի մասնասէրքն զա-
 ղասին եւ Պողէթ թագաւորն չար միաբան երախն. եւ Տարկեցին
 զՅորնաղ խօսել ընդ Մովսէսի քերթող հօրն. զի Յորնաղ յա-
 շակերտ էր նեւտորի անիւժեայ Մատալօլաի Կոստանդինու
 սրօնի Ասէ Յորնաղ յՄովսէս. յարոց պատերազմաց Տար-
 ցուք Մովսէս ասէ. վասն Քրիստոսի զի խառն իրնս որ ժո-
 ղովն որ վասն նորայն եղեմս եւ մեղ մարտէ ըստ Քրիստոսի
 մարտակցայն պատերազմել. Հարցեալ Յորնաղ յՄովսէս. Եւ Վե-
 կն իրերքն ի բնու թեանց Քրիստոսի թէ է անէս կք. Պատաս-
 խանեալ Մովսէսի եւ ասէ. Եւ Վեք եւ ոչ անէս կք. Յորնաղ ասէ.
 կրնն զիւրաքանչիւրսն. եթէ եւ Տեառեանան. Մովսէս ասէ.
 կրնն ըստ մեղ եւ ոչ Տեառեանան. Յորնաղ եթէ անկրեկը
 ոչ է այցեալքն Մովսէս. Եւ ասցեալքն զի ի վեր քան զկիրս Եանան.
 Յորնաղն ասէ յալքն բնու թիւն Տակալաչքին. միմեանց. թէ եւ
 Տեառեանան. Մովսէս. Քչ Տակալաչքն եւ ոչ Տեառեանալքն. Յոր-
 նաղ. եթէ այդպէս կարծեաց ուրեմն երեւոյթքն Մովսէս. ասցե-
 ք թեմաքն որ եւ սքանչելիք խառնումն եւ ոչ ի կարծիս յա-
 տումն Յորնաղ. եթէ ասու գու թեմաքն ընդ էր ոչ ասու գապէս
 կիրք իւրաքանչիւրսն. Մովսէս. երկու զմիացոցն բնու թիւնքն ոչ
 յատկանան զի կարծ միու թիւնն զերկու թիւն կրկն. Յորնաղ
 ոչ կրեալ իրեւ զմեղ ասպականութիւն. Մովսէս. զխառն ի կու-
 ակ զճնու զն. եւ անպականէ զճնու զն. զի չէ Տար ասպա-
 նութեան յարեւ յանապական ճնու զն. Յորնաղ. զխառն Մ. Թ-
 րու ածածին զճնու զն. եւ զխառն Մ. Թ. աղած զճնեալն. Բայց

մարմին կրեալ զապակահնու թիւն վառն ճշմարիտ մարդ լինելոյն
Մովսէս աչախ ուր եքարձ եւ զբազնայ գմեղս զաշխարհի ոչ կրեք
լինքն զաղբիւրն մեղաց զգայականութիւն զի նա աչախ սակա
յայտնեցաւ զի լուսեղարձ զէ : Յորնալու քոտեխն իւր մպնելն եւ
քարղմունն եւ ծարաւելն ի վատամկելն Կասելու ոչ իս յօժարէ
բայց մարմինն ախարաչայտմանը մնոյն եւ զպատուած ու թեան
կերթ : Անվսէս զկրքի աչախ միասորութեան եւ ոչ յատուկ մարմ
նոյն զի միայն երեսն Անուս զնոյ քաժանի երկուսն զՅորնալ Եկ
երթիկը ու քա զի ի սոսոփայքն եւ ի պէտքոք զնոցա զսոսթիւն
զարդապետութեան ի ստեղծոք զքնութիւնն որ վառն մարդոյն
միւնն իւր զի կարծեա երեւելոյն երեսացոք որ չես մտնու վարդա
սեւեղս ի սակ մպատմանի զի ի լաթնկերես շաւաղ զվառտակ
քուրբ ճարցն : Յարմաղ մորտց ճարցն : Մովսէս որոց զարիւնն
ե ճեղ յար սոստմն յծեր զմեծին Գեոտորոսի եւ զուղոց օրբոցն
ընդէր ոչ ճարմանեցայք սորբ ճարմոյ նոցա ոչ նա էր զվսխ
ին ժգուսն կիտսակ աչաչաղաքս ընկերին քո Բլաթիւնն սի
իւ ոչ նա զլսթա Մարիտա իւր ետարան իւր ոչ զնա ընտրեաց
կիւրեղ յաւաքելիական յաթոսն փոխանակ իւր զնա զբարին
ընդ ճարմն սեմանացան զղոցն ճամարեցայք Մսէ թաղաւորն
մի ի սոստմնեք զգործն ի սոսից իւր զբարեանութեան ճերոյ Մսէ
Մովսէս զՅորնալ վառն զի ի սոսփայիցն եւ կերթիկը ի խօսն
նոցա զի սակսոք զնոցա քննութիւնն որ վառն մարդոյ միւնն
էն եթէ զինչ առանցն իւր ի միասին վարժեալ ի ճարմնանքն
ի սոսիցն կրթութեանն : Ստիտ Մամստմն իւր զմիւր իւր ճարմ
իւր Յորնալ եւ զվնչ առիկնն ստեղ յայտնեալ են Մովսէս զրէ
Արիստակեզա ի վերլուծական գիրս զնոյն ստեղ նոյն ի իստիտ
կորն թաղինն աչալէս ի մաստմսի ըտ թիւնն մաստմկանն եւ
ամականութիւն ընդ ի մաստմսի ըտ թիւնն ոչ ճարմալուսն ան
ուրեմն նր վարմին ինեւ ի սնապտակէր ճարմնեւ զարդոյ զա
խոսութիւնն զի ապականութիւնն եկամուտ է եւ ոչ ի ճարմե
թեան առանց իւր Մզատունն Յորնալ մէկ զի իւր Մզատունն
Մովսէս զբէ Մզատունն աւս կիտապս աչալէն Յորնալ ոչ զբէ
Մովսէս ի ճորից զոյացեալ մարդ զեւսապահանութիւնն ոչ ի
ճորից աչալ ճարմեցնեցն է անականից զրէ եւ Իստն ի ճարմն
ճորմութեանն ոչ ճարմեց ապականութիւնն Յորնալ զի իւր

եւ այլքն: Մովսէս. Իմնկրատէս եւ Իմնորքոս եւ Պիտոնգոն
 բնա համաձայն նոցին այսպէս գրեցին. Յորնաղ որպէս Մովսէս
 ասականու թիւն լուծումն էակին յանէակն. եւ այս վնայ
 սուց ինչ ի ներքն մտեալ գրէ. եւ Գալիանոս ապա կողոնն. այս
 պէս արուեստս այս բժշկութեան սովորողոնն որ յանհունս
 հատեալ ունի գրեցնու թիւն վասն պակահանութեանն տուեալ
 եղեւ ի մարդիկ յառաջին պատճառէն. զի ասականութիւնն
 ընդ մարմնի. այլ լուծումն մարմնոյ Յիշեալ եւ զՀենէթիկոնն
 գիրսն. Յորնաղ ասալ թէ գորս. Մովսէս այն որակայոց յարմար
 պագոսն Աթենացիներէն գրեալ քաջակիրթ իմաստասիրացն
 ժ. հեռետորացն զորոց զեղունն ինդրէր տիեզերակալն Աղէք
 սանդոս ի բաց հատանել. Յորնաղ զինչ գրեցին. Մովսէս
 ասականութիւն ոչ միայն ընդ ասականութեան. զի եւ ոչ իտ
 ստեղծեալ յառաջին պատճառէն. Յորնաղ եւ զպակահանութեանն
 ոչ ասեմ ասականեալ զանպական մարմնն. որ էր
 տաճար աստղաճութեանն. այլ որպէս կրեաց զամենայն իտ
 նարհագոյնն կրեաց եւ զպակահանութիւն. Մովսէս ասեալ զի
 անմարանք են հինք ամենայն յաղագս ամձին. Յորնաղ որ
 պէս Մովսէս Իմնկրատէս եւ Եպիկորոս եւ ամենայն ստալի
 կեանց իմաստասիրացն ժողովք մարմին ասեն զանձն տարբե
 րեալ յէրթենէ նորա. Յորնաղ զի աբգ կամ որպէս ասալ ըն
 րեալ. Մովսէս Եպիկորոսն հոգի ասեն ջերմային եւ հրա
 յին Յորնաղ զինչ եւ կախտաս. Մովսէս կախտաս արիւնն
 Յորնաղ եւ զինչ եւ Իպոնն. Մովսէս Իպոնն ջոր: Յորնաղ
 զինչ եւ ի Իմնկրատէս. Մովսէս Իմնկրատէս հուր քանդի
 ասեալ թէ գնդատեսակ ձեւ քան հատիցն քաղկացեալ հարկե
 օղանձն կատարեն. Յորնաղ զինչ եւ Թաղէս. Մովսէս եւ Թա
 ղէս ասաց զանձն մշտաշարժ եւ ինքնաշարժ. Յորնաղ զինչ
 եւ Պիտագորաս. Մովսէս թիւ զինքն շարժող ըստ թնոյ յօ
 դաւորի. Յորնաղ զինչ եւ Արիտասեղէս. Մովսէս կատար
 րեալ անասն անձինն մարմնոյ բնաւորականի գործարանակա
 նի զօրութեամբ կենդանարար ունողի. Յորնաղ զինչ եւ Գի
 նարքոս. Մովսէս յօդաւորութիւն չորից իսպանուածոցն. Յոր
 նաղ զինչ եւ Գալիանոս բժշկին. Մովսէս իւրաքանչիւր տե
 սակի տարբերութիւն գոլ եւ ասաց յանձին տեսակ. Յորնաղ

զի՛նչ և՛ Պղատան: Մովսէս: Պղատոնականքն յոյժ գեղեցիկ
 քան զամենեսեան որ եւ մեղ խօստովանելի Յօբնաղ: Եւ զի՛նչ
 Մովսէս: Եւ թիւն իմն անմահ: Եւ անապական: Յօբնաղ: Եւ
 զի՛նչ յաղանգս ապականութեան: Մովսէս: ոչ է ապականութեան
 թիւն ստեղծեալ ընդ քնութեան ամենեքեան յոյժ միաբանեն
 այս: Եթէ կամիս ասացից քեզ եւ զայլոցն: Յօբնաղ: ասէ: զա-
 մենայն: Մովսէս: Իսիգոս Կարնթացի եհարց ընդ Թուղիոս:
 Թագաւոր թագ երգիչքն զի՛նչ մարմին պատասխանել գործիս
 գոյ պա կենցաղս: Յօբնաղ: զի՛նչ է մահ: Մովսէս: Լուծուին
 ապականութիւն: Յօբնաղ: զի՛նչ է ապականութիւնն: Մովսէս:
 Ինքն չուծեալ յէակէ: Եւ յուծիչ զէակն յանէակէ: Յօբնաղ:
 Թուղիոս: ասէ: ամենեքեան սորա լծակից միմեանց: Եթէ փչ
 Մովսէս: այլ է մարմինն եւ այլ է մահ: Եւ այլ է ապականութեան
 թիւն: ոչ մարմին մահ է: Եւ ոչ ապականութիւն ընդ թիւն
 մահ: Եւ ապականութիւն ընդ վնասուցիչն: անգոյ անուտեք
 ինեքքս մտեալ: Յօբնաղ: ասա ըստ քեզ եւ ոչ նախանձ ի մար-
 դում: Մովսէս: այս նախանձ բնութիւնն մարդոյ: Յօբնաղ: Եւ
 կրել Թրիպոսի ի սնորհնեալն մարմին: Մովսէս: այո: Յօբնաղ:
 զհայրն մահու կրեալ չուծիչն մահու: Մովսէս: Եւ զիմորդ է
 հայր մահոց: Յօբնաղ: ոչ ասա գրեալ է նախանձու բանսար-
 կուն եմուտ մահ յաշխարհս: Մովսէս: նախանձ ընթակայք բա-
 ռեաց աս բարիս յորգորեալ յեղափոխելու բարեոյն չարիս մե-
 լանայ ըստ բանարկուին արկածիցն: ԳՁ Եւոց մամե յողարդս
 Ասէ թագաւորն առ Մովսէս: ո՛վ Մովսէս: յայս ամենեցուն
 ընտրեալ են բանք բերանոյ քօս որպէս զառաջինն ի հեռեանոյ
 բացն եւ զու կարի քաջացար: Եւ զՄեարնաբօլիոն: զսրովեցեր
 վասն ժողովոյն մեր իւ վասն Դեռսկորեօի: Ազէք քանդրանցւոյ
 զպոպոտամբեալն ի մէնջ: Եւ ոչ հաւանեալ: հրամանաց մե-
 ռոց եւ զկանոնս հայրապետացն թշնամանեաց: Եւ յասն այնր
 ասելի եղեւ ժողովոյն եւ համարեցան զհաւ արքորելոյ: արժանի
 եւ օր միաբան կացին հրամանաց հորա կորեան: զի ամենայն
 որ հախառակ կայցեն թագաւորի կորիցեն: Գ միաց յ յամոյն
 Ասէ Մովսէս: ո՛վ ամենայն թագաւորոյ ոչ կացին նորա
 հակառակ քօ այլ զհակառակս բարձին ի սրտից ի բեանց: Եւ
 զհրամանս քօ թողին: քոյող: Եւ ասա ինեցան յայն որ քա-

լոյն է թագաւորութեամբ Սասնի թագաւորն . եւս ոչք իմն Ենի
 Ասէ Մովսէս . սր ժողովեցան ի Քաղկեդոն : զո մասս մնկաք մաց
 Ասէ թագաւորն . սրպէս թու ի յաջս քո ժողովն Քաղկեդոնի
 Մովսէս . չուր զիմն ասէ Ռիստոսն թուն զորսն շինեաց Հայր
 իմ քաղկեդոնի եւ անկեպն ծառ որ ինք բերէ զպտուղ ըսարի մյ
 բեցի . եւ ոչ ոք է ծառ չարոր բերցէ պտուղ բարի մյ ծառ
 չար բերցէ պտուղ չար . բայց անիմ քեզ ինձ անկեպն ծառ
 քաղկեդոնի զի անսասկաւ մտկաւ յանկէ զպտուղն եւ ծաղիկն
 ժողովեցն Քաղկեդոնի . Չի անկեպն ծառ ի պտուղսն ծանայի : Եւ
 Եւ զամրտն ի մտք ամաչեալ թագաւորն եւ որ ի պտուղատին
 է ինք եւ թաս թագաւորն մյ Մովսէս . եւ զոն սիրեա զժողովն
 մեր : Անէ Մովսէս զքեզ ի պատու իրանն անաքեղոյն ի Չորէ
 Քրիստոսի Ասան ծոյ մերոյն թէ յոր սիրէ զՀայր ի կամ զմայր
 անայել քան զիմ չէ ինձ արժանի . եւ որ սիրէ զոստր Կամ
 զգոստր չէ ինձ արժանի . եւ մյ զինչ ասէ ռիրեցին զի ան
 մարդ կան անաքեղ քան զիտու Աստուծոյ . եւ արդ զի նչ անէ
 վանս Քաղկեդոնի սիրեցին զիս բերանօք ի բեանց . եւ ի կոնօք
 ստեցին մմաց . եւ խօսին ի թագաւոր թիւն ի բերանն ի բեանց . եւ
 չարութիւն է ի ծիրան նոցա . եւ ժողովեցան յիս անջաղք
 իմ . եւ զիս ոչ ծանեան ցրուեցան եւ ոչ զվջացան . եւ մյ զինչ
 ասէ զիր զարթիր . եւ Հայեաց Տէր յիրաւունս իմ Աստուծոյ
 իմ . եւ Տէր իմ ի պատանանս իմ յաբելորաւ արեց ինձ ըստ
 արգարու թեան քում Տէր Աստուծոյ իմ . եւ այլոք ասէ իմ
 է զի թէ ինդ րու թիւն երեսն Հատուցից նոցա . եւ ասցմեմ է ան
 կանելի ձեռն Աստուծոյ կենդանոյ զմազմց ցմաց մմ յանդամց
 զԱսէ Մարկիանոսը Մովսէս . ասէ ի լոսեցցի Քաղիթ ընդ վար
 զասպեպ մեր . եւ ասէ Մովսէս . ասցաւ սիկ պատրաստ կայ : մայ
 Եւ յարեալ յաղթող ասպառաղէնն Դաւիթ եկաց յատենին
 պապի քան զմե թեանն որպէս զամուր ի կանն երկաթի . Հար
 ցեալ Յորենաղեայ ցիաւ ի թասէ ի քանիս բաժանի է անն կամ
 յորս Թաւիթ ասէ . երկակի ի գոյացի թիւն . եւ ի պատան Հումն
 Յորենաղ . ի քանիս բաժանի գոյացու թիւն . Թաւիթ . երկակի
 յառաջինն . եւ յերկրորդն . Յորենաղ . ի քանիս բաժանի գոյաց
 ու թիւնն . Թաւիթ . երկակի տեսական . եւ սեռական . իս . սայ
 Յորենաղ . ի քանիս բաժանի իմ ատանս ի թիւնն . Գաւիթ

երկախի ի տեսական եւ ի գործնական. Յորնաղ . ի քանին բա-
 ժանի տեսական. Դաւիթ . եռակի բնաբանականն, եւ յաստուա-
 ծաբանականն. Յորնաղ . ի քանին բաժանի ուսումնականն,
 Դաւիթ . քանակի ի թուականն. յերաժշտական. յերկրաչա-
 փականն. յաստեղաբաշխական. Յորնաղ . ի քանին բաժանի
 գործնականն. Դաւիթ . եռակի ի բարոյականն, ի տնտեսականն,
 ի քաղաքականն: Յորնաղ . զինչ Հասարակ գոյացութեանն եւ
 պատահմանն եւ զինչ յատուկ: Դաւիթ . եւ Հասարակն գոյ
 սեռս եւ տեսակս . որոշեալ ի բոլոր մասունս . իսկ յատուկ գո-
 յացութեանն ոչ են ենթակայումն գոյ . եւ փաղանունաբար
 ստորոգել, ոչ ներհակն գոյ զաւելն եւ զնուազն . ոչ ընդունել
 յատուկ ներհակացն ընդունական գոյ: Իսկ պատահմանն պա-
 տահումն գոյ . եւ ենթակայումն գոյ . եւ զյաւէտն եւ զնուազն
 ընդունել:

Յորնաղ . զինչ Հասարակէ մակացութիւնն եւ պատահմանն,
 եւ զինչ յատուկ: Դաւիթ . Հասարակ ենթակայումն գոյ Հա-
 մանունաբար, իսկ յատուկ է ումմն բնականաբար անձինն:
 Յորնաղ . զինչ Հասարակէ բոլոր գոյացութիւնն եւ զինչ յա-
 տուկ եւ անհատ պատահմանն: Դաւիթ . Հասարակէ էակն գոյ .
 իսկ յատուկ բոլոր գոյացութիւնն ոչ ենթակայումն գոյ . եւ
 ոչ զենթակայէ: Յորնաղ . զինչ: Դաւիթ . Հասարակէ անհատ
 գոյացութիւնն եւ բոլոր պատահմանն:

ԱՆՈՒԹՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԿԱՅ ԶԵՆԱԳՐԻ ԱՌԹԻՒՆ

Մայր Աթոռիս մատենադարանում կայ մի ձեռագիր, որ բովանդակում է իւր
 մէջ զանազան աստուածաբանական եւ կեղեցական խնդիրների վերայ ճառեր եւ
 յօդուածներ. թէեւ այդ ձեռագիրը յիշատակարան չունի, բայց գրչութեան եղա-
 նակին նայելով երեւում է, որ անցեալ դարու մէջ է պարզագրուած: Հիւճերն այն-
 քան խառն են եւ քաղմատեակ, որ երեւում է թէ սա եղել է ընդհանրապէս մի
 ժողովածու քարոզիչների գործադրութեան համար: Չարմատալին այն է միայն, որ
 մատենադարանի ցուցակում այդ ձեռագրի անունը հետեւեալ կերպով է յիշուած.

« Յովնանեւ Մայրավանեցոյ, զիտք Արմաս Հաւատոյ, քառածալ, նօտրագիր, գրեալ
 ի թղթի, ի Ղալաթացի Աստուածատուր քահանայէ, թիւ գրչութեան անյայտ »: Այս
 խօսքերից երեւում է, որ մեր ձեռագրի հեղինակը, զոնէ մեծ մասամբ, պէտք է
 լինի Յովնան Մայրավանեցի, որ է . դարու մատենագիր է: Բայց ձեռագրի մէջ ոչ
 մի տեղ չէ յիշուած Յ. Մայրավանեցու անունը. թէ ինչ հիման վերայ Յ. Մայրավա-